

УДК 347.759:368

Ольга Лобач,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
загальнотеоретичних та державно-правових наук
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ ЯК ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Статтю присвячено з'ясуванню поняття «система страхування вкладів». Захист фінансових інтересів вкладників та підтримання стабільності банківської системи є метою створення та функціонування систем гарантування відшкодування вкладів неплатоспроможних банків у світі. Автор вдається до порівняльної характеристики правового регулювання систем страхування вкладів (з окремих питань) деяких країн пострадянського простору.

Ключові слова: системи страхування/гарантування вкладів/депозитів, банківський вклад/депозит, вкладник — інвестор, неплатоспроможність (банкрутство) банку, виведення неплатоспроможного банку з ринку.

Одним з найбільш важливих соціальних завдань сучасності дослідники визначають захист фінансових інтересів громадян [1; 2]. Серед них окремою групою виділяються банківські вклади/депозити, за рахунок яких формується значна частка банківського капіталу, необхідного для здійснення банківської діяльності. Цей капітал розміщений в активні банківські операції та знаходиться під ризиком втрати. Нагромадження у банківській установі ризиків діяльності може мати наслідком погіршення її фінансового стану, що, своєю чергою, викликає проблему повернення вкладів, яка особливо гостро постає перед банком та його вкладниками у разі неплатоспроможності (банкрутства) банку. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми стало створення в державах світу систем страхування/гарантування вкладів/депозитів. В основу дії кожної такої системи покладено захист інтересів масового вкладника-інвестора, який не має необхідних знань і можливостей для самостійної оцінки ризиків при розміщенні коштів [3; 4]. Поширення цих систем світом* дає підстави вважати їх ак-

туальним способом захисту інтересів вкладників [5].

В Україні систему (Фонд) гарантування вкладів фізичних осіб створено у 1998 р. В її функціонуванні виділяються два етапи. Під час першого — 1998—2012 рр. — діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб** (далі — Фонд гарантування, або Фонд) обмежувалася функціями накопичення коштів страхового фонду та відшкодування за його рахунок вкладів фізичним особам у разі визнання банку неплатоспроможним, здійснення Фондом регулятивних та наглядових функцій щодо банків-учасників фонду було мінімальним і торкалося лише питань своєчасності та повноти сплати банками страхових внесків. Реакцією на світову фінансову кризу 2008 р. став перегляд в Україні підходів до регулювання неплатоспроможності комерційних банків. Початок для другого етапу покладено Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» № 4452 (ухвалений 23.02.2012 р., набув чинності 21.09.2012 р. (далі — Закон № 4452) [9], яким запроваджено нову правову модель регулювання банківської неплатоспро-

* За даними Міжнародної асоціації страховиків депозитів, за станом на 31.10.2014 р. такі системи діють у 113 країнах світу [5].

** Правову основу діяльності Фонду становили Указ Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб-вкладників комерційних банків України» від 10.09.1998 р. № 996/98, яким створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, спільна постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України «Питання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» від 21.01.1999 р. № 70, якою затверджено Положення про Фонд, Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р. № 2740-III та інші акти [6; 7; 8].

можності, яка реалізується в межах системи гарантування вкладів фізичних осіб. До компетенції Фонду гарантування нині належить здійснення процедур тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків (до цього часу вони здійснювалися в порядку, регламентованому Законом України «Про банки і банківську діяльність» [10] під безпосереднім контролем НБУ*, а Фонд гарантування брав участь лише в процедурі примусової ліквідації банку в якості кредитора). Маючи часову і функціональну відокремленість, ці процедури об'єднуються в процедуру під загальною назвою «введення неплатоспроможного банку з ринку», кінцевою метою якої є припинення діяльності банку як неефективного суб'єкта підприємництва та як юридичної особи, позбавленої ліцензії на здійснення банківської діяльності з підстав її неплатоспроможності. У зв'язку з таким розширенням його компетенції та необхідністю забезпечення функціонування оновленої системи гарантування вкладів фізичних осіб Фондом прийнято та запроваджено в дію низку підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють такі відносини: діяльність учасників Фонду та самого Фонду в системі гарантування; відносини Фонду із вкладниками неплатоспроможних банків; порядок виведення неплатоспроможного банку з ринку. Окрему групу відносин, які впливають на діяльність системи гарантування вкладів і які є довірними за своїм характером, формують співпраця та координація діяльності між Фондом гарантування та Національним банком України. Інформація про діяльність Фонду оприлюднюється на його офіційному сайті**.

Але в функціонуванні оновленої української системи гарантування вкладів практика виявляє суттєві проблеми. Першою відмічається нестача в цій системі фінансових ресурсів [11]. Другою — нездатність державної системи гарантування забезпечити захист інтересів вкладників та гарантувати відшкодування їх вкладів, причинами чого експерти вказують нездатність НБУ забезпечити належний нагляд за банківськими умовами, несвоєчасне передання регулятором проблемних банків під управління

тимчасової адміністрації системи гарантування вкладів, інформаційний вакуум для вкладників, який створюється чиновниками системи гарантування, тощо [12]. Третьою слід визначити проблему правового забезпечення системи — за три неповних роки дії до профільного Закону № 4452 внесено численні зміни та доповнення, які торкнулися практично всіх інститутів системи: визначення головної дефініції «введення неплатоспроможного банку з ринку»; правового статусу та функцій Фонду гарантування, його виконавчої дирекції та служби внутрішнього аудиту; джерел формування коштів Фонду та розпорядження ними; гарантій Фонду та порядку відшкодування гарантованих вкладів; процедур тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможного банку тощо. Торкаючись проблеми правового регулювання системи гарантування вкладів, не можна залишити без уваги позицію судової влади. Пленум Верховного Суду України вважає, що Закон № 4452 не відповідає нормам Конституції України, у зв'язку з чим 03.07.2015 р. ним прийнято рішення про внесення до Конституційного Суду України конституційного подання щодо відповідності Закону України № 4452 Конституції України [13]. Приводом для цього послужувала правова позиція Вищого адміністративного суду України про те, що практичне застосування цього Закону ставить вкладників банку у нерівні умови при відшкодуванні депозитних коштів, допускає застосування різних підходів у зобов'язальних відносинах з кредиторами та позичальниками банку [14]. Нарешті, не можна ігнорувати і такий факт: за офіційними даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, 57 комерційних банків перебувають у процедурі виведення з ринку [15], що складає третину банківської системи країни (за даними НБУ, діючих банків в Україні нині — 128 [16]). Таким чином, проблема функціонування української системи гарантування вкладів та її правового регулювання набуває неабиякого значення.

Проблематика досліджень з функціонування систем страхування/гарантування вкладів/депозитів формується фахівцями різних галузей знань — еконо-

* Згідно з попереднім механізмом тимчасова адміністрація мала характер санаційного заходу.

** fg.gov.ua — офіційний сайт Фонду гарантування.

містами, юристами, спеціалістами з питань державного управління, соціологами — та є доволі широкою. Серед українських дослідників до неї зверталися К. О. Алексійчук, С. М. Аржевітін, Я. О. Верназюк, А. Бобанич, Н. Галапуп, Н. Е. Златіна, Н. Г. Кравченко, І. Г. Скоморович та інші. Щодо дослідження систем страхування/гарантування вкладів/депозитів в інших, зокрема в пострадянських країнах, становлять інтерес праці М. І. Бухтик, О. О. Вишневецького, А. А. Воронова, А. Г. Гузнова, Н. Євстратенко, О. А. Заводи, А. Ю. Кутарби, А. Мельникова, В. А. Мирошникова, С. С. Тропської, А. В. Турбанова, Є. Є. Укусової, П. В. Фролова та багатьох інших. Законодавчу складову як легальну основу регулювання цих суспільних відносин беруть до уваги всі дослідники, незалежно від сфери їх науково-практичного інтересу, але як правове явище система страхування вкладів залишається малодослідженою. В стабілізації економічних відносин, зазначають учені, необхідну роль об'єктивно виконує правова система, яка безпосередньо впливає на них через такі свої елементи, як законодавство та практика його застосування [17]. Суспільне явище «система страхування/гарантування вкладів/депозитів (далі — система гарантування вкладів або система страхування вкладів), яке в першооснові є економічним, водночас виступає й об'єктом правового регулювання.

Метою даної статті є з'ясування поняття «системи гарантування вкладів» як правового явища. З цієї метою буде цікаво звернутися до законодавства окремих країн пострадянського простору, в яких системи гарантування вкладів, як і українська, почали функціонувати віднедавна, зокрема у Республіці Білорусь (з 1996 р.), у Республіці Казахстан (з 1999 р.), у Російській Федерації (з 2004 р.), але вже привернули увагу дослідників позитивними зрушеннями в регулюванні цієї сфери суспільних відносин. Так, досліджуючи історію становлення й розвитку системи гарантування банківських вкладів у Республіці Білорусь, М. І. Бухтик резюмує, що у країні сформовано цілком нову систему, направлену на захист прав вкладників, а її особливою характеристикою вказує порядок формування гарантійного фонду — з 2010 р. 80% прибутку Національного

банку Республіки будуть щороку направлятися до резерву державної установи «Агентство з гарантованого відшкодування банківських вкладів (депозитів) фізичних осіб» [18]. Позитивну оцінку російській системі страхування банківських вкладів надає А. В. Турбанов, який через рік з моменту її створення констатує, що поява у банківських вкладах такої опції, як їх страхування представником держави, відчутно змінила ставлення до банківської системи країни, вкладники перестали поспішати за вкладами, з газет стали зникати теми обманутих вкладників [19]. Таку оцінку підтверджено Міжнародною асоціацією страховиків депозитів, яка у 2013 р. удостоїла російське Агентство зі страхування вкладів почесного звання «Страховик депозитів року» [20]. Позитивним відзначили українські вчені й досвід Республіки Казахстан, де комплекс заходів у створенні системи страхування депозитів призвів до підвищення довіри населення до банківської системи Республіки, яка практично не відчула впливу останньої світової фінансової кризи [21].

Досліджуючи систему страхування вкладів, деякі вчені звертаються до її визначення Міжнародною асоціацією страховиків депозитів (далі — МАСД) як системи, яка захищає інтереси вкладників у випадку банкрутства банку-учасника [22]. Очевидно, що це визначення не є правовою дефініцією, зміст поняття «система страхування» не розкрито, до того ж у ньому допущено тавтологію. Його сутнісне навантаження — у підкресленні спеціального статусу (призначення) системи, у визначенні мети її створення та функціонування у прямому зв'язку з банкрутством банку, що цілком відповідає меті діяльності МАСД, яка представляє собою форум для страховиків депозитів, центральних банків та міжнародних організацій, цілями якого є покращення системи страхування депозитів та банківських систем регулювання, широке співробітництво з питань досягнення світової фінансової стабільності. Діяльність МАСД втілюється в розробленні й поширенні світом певних рекомендацій, принципів для побудови й розвитку ефективних систем страхування [23]. Правове регулювання системи страхування вкладів становить сферу національних законодавств, на цьому прямо наголошують Основоположні принципи для ефективних систем страху-

вання депозитів, розроблені у 2009 р. спільною робочою групою Базельського комітету з банківського нагляду та Міжнародної асоціації страховиків депозитів, зокрема в них підкреслюється, що ефективна система страхування депозитів має ґрунтуватися і на побудованій належним чином та ефективно функціонуючій правовій системі, яка передбачає наявність комерційного законодавства, включаючи закони про корпорації, банкрутство, контракти, захист споживачів та приватної власності [24].

З'ясування поняття будь-якого правового явища може відбуватися в двох площинах — як правової категорії та як категорії права (категорії законодавства), які в теорії права не ототожнюються. Так, Н. М. Пархоменко зазначає, що різне поєднання двох слів передає певний поняттєвий зміст. Якщо правові категорії — це наукові поняття, які виступають інструментом наукового мислення і слугують відображенню об'єктивної сутності правових явищ, то категорії права — це об'єктивовані шляхом формального закріплення у правовому акті ознаки суспільного явища, які виходять за межі уявлень та отримують суспільно-юридичне значення, вони є компонентами правової нормативної структури, інструментом правового регулювання. Категорії права формують визначення нормативно-правових актів, правових звичаїв тощо [25].

З'ясування правової категорії «система страхування вкладів» передусім передбачає визначення її певним елементом права з певним місцем у правовій системі. О. О. Вишневський визначає її інститутом банківського права, який своїм виникненням «зобов'язаний» іншому інституту банківського права — банківському вкладу (депозиту), який в сучасних умовах виступає в трьох аспектах: в якості традиційної банківської операції; в якості виду діяльності, дозволеного лише тим організаціям, які мають ліцензію на здійснення банківської діяльності; в якості об'єкта спеціального правового захисту в рамках системи гарантування повернення депозитів. Відповідно до цих аспектів правовий інститут «вклад (депозит)» структурно включає три складові — статусну (правовий статус суб'єктів банківської депозитної операції), змістовну (права та обов'язки суб'єктів договору банківського вкладу) та ендогенну, яка являє собою системи (схеми) гаран-

тування (страхування) повернення вкладів. Термін «ендогенний» стосовно інститутів банківського права означає допоміжний інститут, основною метою якого для такої банківської операції, як вклад, є мінімізація основного ризику — неповернення розміщених у банку коштів [26]. Українські дослідники визначають систему (Фонд) гарантування вкладів елементом резервної системи України ключовим інститутом підтримання стабільності банківської системи [27]. З огляду на публічний характер резервної системи, елементом якої є Фонд гарантування вкладів, Н. Г. Кравченко запропоновано теоретичне обґрунтування виділення правового інституту банківського резервування як такого, що об'єднує фінансово-правові норми і входить як субінститут до сфери банківського права в тій його частині, що підпадає під фінансово-правове регулювання та належить до предмета дослідження системи науки фінансового права [28]. О. М. Харкава визначає систему гарантування міжгалузевим інститутом, що нерозривно поєднує у собі публічно-правові та приватноправові засади [29]. На наш погляд, систему гарантування вкладів можна визначити публічно-правовим інститутом банківського права (останнє Ю. В. Ващенко цілком обґрунтовано визначає комплексним міжгалузевим інститутом [30]), превалюючим методом регулювання якого є метод владних приписів, хоча не виключається й застосування диспозитивного методу (наприклад, кошти Фонду гарантування можуть формуватися не лише імперативно визначеними обов'язковими джерелами (збори з учасників Фонду), а й за рахунок кредитів, цільових позик (договірні відносини), благодійних внесків, грантів тощо (ст. 19 Закону України № 4452) [31]).

Другим аспектом дослідження системи страхування вкладів, як правової категорії, на наш погляд, має бути тлумачення терміна «система» та встановлення її змісту. У словниках терміну «система» дається багато визначень, ми наведемо таке, яке, вважаємо, має універсальний характер: система — сукупність елементів, які перебувають у відносинах і зв'язках один з одним і яка створює певну цілісність, єдність [32]. Визначаючи національні системи страхування вкладів внутрішнім механізмом стримування вилучення з банків вкладів, А. В. Турбанов підкреслює, що

не існує єдиної універсальної схеми їх побудови та функціонування, що особливості організації системи страхування вкладів у країні залежать від структури банківської системи, особливостей національного законодавства та ступеня державного регулювання діяльності кредитних організацій [33]. Не заперечуючи слушності цього твердження, тим не менше, вважаємо, що можна виокремити елементи, характерні для усіх систем страхування вкладів, сукупність яких робить ці системи цілісним та цільовим правовим механізмом захисту прав та інтересів банківських вкладників. До них ми б віднесли такі елементи: законодавча діяльність держави щодо встановлення, зміни, скасування системи страхування вкладів; мета створення системи та принципи її побудови; правовідносини у сфері страхування вкладів (об'єкти, суб'єкти, зміст); правовий механізм функціонування системи, який складається із порядку формування резервного фонду системи та порядку його використання, здійснення системою інших процедур, які визначені її функціями; контроль за діяльністю системи та юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері страхування вкладів. У межах однієї публікації неможливе надання характеристики всім зазначеним елементам, тож звернемо увагу на окремі з них та на їх зв'язки, оскільки саме зв'язки еднають ці елементи в систему.

Першим елементом системи розглянемо мету (цілі) її створення. Вивчення наукової літератури свідчить, що усі дослідники є майже однастайними при їх визначенні. Вище ми навели думку О. О. Вишневського про ендегенну складову банківського вкладу, але вчений звертає увагу й на тенденцію до зміни принципового погляду на зазначену функцію системи (схеми) гарантування депозитів — від розгляду її в якості «грошової скриньки», з якої беруться кошти для відшкодування вимог вкладників, до наділення її більш суттєвими повноваженнями з підтримання стабільності банківської системи. Ця тенденція виявляє себе в наданні системі (схемі) повноважень, що сприяють уникненню ситуації, коли депозити стають недоступними, — йдеться про повноваження з підтримання платоспроможності банків з метою недопущення їх дефолту [34]. А. В. Турбанов, ґрунтуючись на законодавчих положеннях, цілями ро-

сійської системи страхування вкладів вказує: захист прав та інтересів вкладників; зміцнення довіри до банківської системи; стимулювання залучення до неї коштів населення [35]. Аналогічні положення декларуються Законом Республіки Білорусь «Про гарантоване відшкодування банківських вкладів (депозитів) фізичних осіб» [36], а дослідниця М. І. Бухтик розвиток цієї системи в Білорусі пов'язує із завданнями економічної політики, які по суті визначають її цілі: формування довіри суспільства до фінансового сектору; запобігання масового вилучення вкладів з банків та перетворення їх у готівку чи іноземну валюту; залучення депозитів населення, зниження відсотка по депозитах та, відповідно, зниження вартості кредиту [37]. Закон Республіки Казахстан «Про обов'язкове гарантування депозитів, розміщених у банках другого рівня Республіки Казахстан» визначає тріаду, в якій на першому місці є забезпечення стабільності фінансової системи, в тому числі підтримання довіри до банківської системи шляхом виплати гарантійного відшкодування депозиторам у випадку примусової ліквідації банків-учасників системи [38].

Наступним конструктивним елементом є принципи, на яких має будуватися розглянута система і які спрямовані на реалізацію її мети (цілей). В основному тексті (п. 2) згаданих вище Основоположних принципів систем страхування депозитів МАСД зазначається, що правильно сконструйована система страхування депозитів може сприяти зміцненню довіри до фінансової системи і, таким чином, обмежувати можливість «епідемії» розорення банків. Принципи МАСД (усього їх 18) визначають: цілі державної політики при створенні системи страхування вкладів; заходи, спрямовані на мінімізацію моральної шкоди; мандат та повноваження системи; корпоративне управління; взаємовідносини з іншими учасниками системи фінансової безпеки; питання трансграничного характеру — необхідність координації дій органів нагляду і страховиків депозитів у разі банкрутства банків, які здійснюють діяльність на міжнародних ринках через свої філії; обов'язковість членства в системі всіх фінансових депозитних інститутів; страхове покриття; перехід від необмеженої гарантії до системи з обмеженим розміром страхового покриття; фінансування системи; інформованість населен-

ня про роботу системи; правовий захист страховика та осіб, залучених ним до роботи в системі, від судового переслідування за прийняті рішення та дії під час добросовісного виконання їх функцій та повноважень; і т. д. [39]. А. Мельников та М. Євстратенко, аналізуючи світовий досвід у сфері системи страхування вкладів, дійшли висновку, що російська система страхування вкладів практично дотримується 15-ти принципів МАСД; неактуальними для країни є принципи 7 (у РФ законодавчо немає філій іноземних банків, тому у випадку розорення іноземної материнської компанії ліквідація її дочірнього банку, зареєстрованого в РФ, та виплата відшкодування вкладникам здійснюватиметься за нормами російського законодавства) та 10 (повна гарантія вкладів у РФ відсутня), щодо запровадження принципу 13 (захист страховика та його працівників від судового переслідування) ведеться підготовча робота [40]. А. В. Турбанов покладає в основу системи страхування такі принципи: 1) обов'язкова участь у цій системі банків, які залучають вклади населення; 2) скорочення ризиків настання несприятливих наслідків для вкладників у випадку невиконання банками своїх зобов'язань; 3) накопичувальний характер формування фонду обов'язкового страхування вкладів; 4) прозорість діяльності цієї системи; 5) обмежувальний характер виплат відшкодування вкладів [41]. Зазначимо, що принципи 1—4 у РФ набули прямого законодавчого закріплення у ФЗ «Про страхування вкладів фізичних осіб в банках Російської Федерації» у ст. 3 під назвою «Основні принципи системи страхування вкладів», а принцип 5 впливає із положень ст. 11 «Розмір відшкодування по вкладах» [42]. У Казахстані основними принципами системи гарантування депозитів законодавчо прямо закріплені: 1) обов'язковість участі в цій системі для банків, які здійснюють прийом депозитів, відкривають та ведуть банківські рахунки фізичних осіб; 2) забезпечення прозорості цієї системи; 3) зниження ризиків, пов'язаних з функціонуванням цієї системи; 4) накопичувальний характер формування спеціального резерву, призначеного для виплати гарантійного відшкодування (ст. 3 вищевказаного Закону) [43]. Система гарантування банківських вкладів (депозитів) в Білорусі будується на прин-

ципах, які можна виділити та сформулювати, аналізуючи норми Закону Республіки Білорусь «Про гарантоване відшкодування банківських вкладів (депозитів) фізичних осіб». Це, зокрема: 1) обов'язкова участь у цій системі банків, які ліцензовані на залучення грошових коштів фізичних осіб у банківські вклади/депозити (статті 11, 13); 2) прозорість функціонування цієї системи (статті 5, 6, 11, 12, 13, 16, 30 та ін.); 3) необмежувальний характер виплат відшкодування вкладів (ст. 8); 4) субсидарна відповідальність держави по зобов'язаннях Агентства з гарантованого відшкодування банківських вкладів/депозитів фізичних осіб у разі недостатності в останнього грошових ресурсів для виконання його зобов'язань (ст. 19); 5) накопичувальний характер формування грошового резерву Агентства (ст. 13) [44]. Що стосується України, то її закон «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» окремої норми, яка б прямо закріплювала принципи її побудови, не містить, але їх можна виокремити та сформулювати за системним аналізом його норм. Нами виділено такі основні принципи: 1) обов'язкова участь банку у Фонді, банк набуває статусу учасника Фонду в день отримання банківської ліцензії (ст. 17); 2) прозорість функціонування цієї системи (статті 7, 17, 18 та ін.); 3) обмежувальний характер виплат відшкодування вкладів (ст. 26); 4) накопичувальний характер формування грошового резерву Фонду гарантування (статті 4, 19); 5) перебування працівників Фонду під захистом закону (ст. 16) [45].

Елементом системи страхування, заради захисту якою вона, власне, й створюється, є об'єкт страхування — це вклади (депозити) фізичних (а в деяких країнах й юридичних) осіб, розміщені в банківських (кредитних) установах на умовах повернення і гарантовані відшкодуванням системою страхування вкладів у разі настання страхового випадку — неплатоспроможності (банкрутства) банку (кредитної установи). Вклад (депозит) О. О. Вишневський визначає об'єктом спеціального правового захисту в рамках системи гарантування повернення депозитів [46], а В. П. Барчук підкреслює відмінність досліджуваної системи (як правового інституту) від традиційного договірної страхування — право на страхове відшкодування існує у вкладника в силу закону і для його реалізації не вимагається укладення договору страхування ні з банком, ні зі страхови-

ком [47]. Правова категорія «об'єкт страхування» набуває статусу визначених законодавчих понять у національних законодавствах. Так, у РФ об'єктом страхування є вклад — грошові кошти в національній або іноземній валюті, які розміщуються фізичними особами або на їх користь у банку на території РФ на підставі договору банківського вкладу чи договору банківського рахунку, включаючи капіталізовані (приєднані) проценти на суму вкладу» (ст. 2). З урахуванням принципу про обмежувальний характер виплат відшкодування вкладів у РФ поняття об'єкта страхування конкретизується: «відшкодування по вкладу (вкладам) (страхове відшкодування) — грошова сума, яка підлягає виплаті вкладнику відповідно до цього Федерального закону при настанні страхового випадку» (ст. 2) [48]. Ці поняття співвідносяться як загальне та спеціальне. Важливими є уточнення визначення страхового відшкодування як спеціального об'єкта за такими ознаками, як: 1) валюта вкладу — страхове відшкодування вкладу здійснюється в національній валюті за курсом, встановленим центральним банком на день настання страхового випадку; 2) наявність у вкладника кредитних зобов'язань перед банком — страхове відшкодування у такому разі визначається як різниця між сумою його вкладу та сумою його кредитних зобов'язань перед банком (ст. 11) [49]. Схожим чином визначені загальний та спеціальний об'єкти у вищезазначеному законі Республіки Казахстан: «гарантований депозит — депозит, який є об'єктом обов'язкового гарантування депозитів згідно з цим Законом» та «гарантійне відшкодування — сума грошей, яка підлягає виплаті депозитору організацією, яка здійснює обов'язкове гарантування депозитів, з гарантованого депозиту згідно з цим Законом» (ст. 1). Положеннями статей 17 («Об'єкти обов'язкового гарантування депозитів») та 18 («Гарантійне відшкодування») цього Закону уточнюються спеціальний об'єкт та розмір його гарантійного відшкодування. Так, об'єктом гарантування на випадок примусової ліквідації банку є депозити фізичних осіб у національній та іноземній валюті (без процентів), наявність яких підтверджується відповідними договорами та вкладними документами (ст. 17). Розмір гарантійного відшкодування обмежується сумою залишку по депозиту, але не більше десяти мільйонів тенге по гарантованому депозиту в

національній валюті та п'яти мільйонів — в іноземній. За наявності в депозитора декількох гарантованих депозитів, відмінних по видах та валюті, виплачується сукупне гарантійне відшкодування не більше десяти мільйонів тенге (ст. 18). Ознакою гарантійного відшкодування як спеціального об'єкта є те, що його погашення здійснюється тільки у національній валюті, для його розрахунку по депозитах в іноземній валюті використовується ринковий курс обміну валют, встановлений на дату набуття чинності рішення суду про примусову ліквідацію банку (ст. 19) [50]. Доволі лаконічно визначає об'єкт страхування вищезазначений Закон Республіки Білорусь — «об'єктами відшкодування банківських вкладів (депозитів) є грошові кошти в білоруських рублях та іноземній валюті, розміщених фізичними особами на рахунках та (або) у вклади (депозити) в банках, прийнятих на облік в Агентстві» (ст. 3). Визначення об'єкта відшкодування уточнюється положеннями ст. 5 Закону про розмір відшкодування, утім, як випливає із його ст. 8, у цій країні розмір відшкодування становить 100 процентів від суми банківського вкладу (депозиту) незалежно від кількості цих вкладів (депозитів) в однієї фізичної особи в конкретному банку [51]. В Україні згідно із Законом № 4452 об'єктом гарантування визначено «вклад — кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти» (ст. 2), але з урахуванням покладеного в основу цієї системи принципу про обмежувальний характер виплат відшкодування вкладів визначення об'єкта надбало уточнень через встановлення нижнього та верхнього граничного розміру відшкодування — не відшкодовуються вклади (депозити) розміром менше 10 гривень, а максимальний його рівень не може бути більшим за 200 000 гривень за всімакладами одного вкладника в одному банку (ст. 26) [52].

Системи гарантування депозитів деяких країн мають об'єктом регулювання не тільки відшкодування депозитів вкладникам збанкрутілих банків, а й інші правовідносини, пов'язані з неплатоспроможністю банків та інших фінансо-

вих установ. Так, наприклад, Агентство зі страхування вкладів у РФ наділено функціями з фінансового оздоровлення (санації) банків, конкурсного керуючого (ліквідатора) банків та недержавних пенсійних фондів у справах про банкрутство, провадження в яких здійснюється арбітражними судами країни [53]. Функціями тимчасового адміністратора та ліквідатора наділений Фонд гарантування вкладів в Україні [54].

Парною об'єкту категорією є суб'єкт [55]. Законодавство країн, системи гарантування яких ми розглядаємо, суб'єктами цих систем обов'язково визначає: вкладників (депозиторів), фінансовий інтерес яких підлягає захисту в рамках цих систем і які є вигодонабувачами у разі настання страхового випадку; комерційні банки-учасники систем (страхувальники); саму систему страхування/гарантування як страховика (організаційно-правова форма страховика, як правило, визначається в національному законодавстві. Так, у РФ — це державна корпорація «Агентство зі страхування вкладів», в Україні — Фонд гарантування вкладів фізичних осіб — неприбуткова установа зі спеціальними функціями, юридична особа публічного права, в Білорусі — державна некомерційна установа «Агентство з гарантованого відшкодування вкладів (депозитів) фізичних осіб», в Казахстані — некомерційна організація ЗАТ «Казахстанський фонд гарантування (страхування) внесків (депозитів) фізичних осіб у банках другого рівня Республіки Казахстан»). У РФ до учасників системи також включений Банк Росії як виконавець функцій, які випливають із Федерального закону про страхування вкладів [56]. У Казахстані законодавчо визначені функції, права та обов'язки Національного банку Республіки Казахстан як уповноваженого органу у відносинах обов'язкового гарантування вкладів [57]. Значна роль у системі гарантування відшкодування банківських вкладів (депозитів) фізичних осіб належить Раді Міністрів та Національному банку в Білорусі — ними створюється вищезазначене Агентство, формується його Наглядова рада як вищий орган управління, яка структурно складається з 3-х представників від кожного із засновників Агентства, призначається та звільняється з посади генеральний директор Агентства тощо [58]. В Україні суб'єктами системи страхування, окрім вищезазначених, Законом № 4452 також визначе-

ні Кабінет Міністрів України та Національний банк України [59]. Аналізуючи суб'єктний склад відносин, які виникають при функціонуванні систем гарантування депозитів, варто звернути увагу на деякі його особливості. Так, наприклад, в Україні Фонд гарантування наділений повноваженнями щодо створення спеціалізованої установи у формі товариства з обмеженою відповідальністю, виключним видом діяльності якої є вжиття заходів для розрахунку з кредиторами неплатоспроможного банку за рахунок активів (майна) такого банку, для чого їй Фондом передаються активи та зобов'язання неплатоспроможного банку (статті 2, 52² Закону № 4452) [60], отже, ця установа також має кваліфікуватися суб'єктом системи гарантування. В суб'єктному складі відносин систем гарантування депозитів деяких країн слід виділити і таку групу осіб, які не є учасниками системи, але є учасниками процедур, які здійснюються цими системами. Йдеться про кредиторів, які не визначаються вкладниками банку в традиційному розумінні, але які мають вимоги до збанкрутілого банку і, відповідно, право на їх відшкодування. Таке відшкодування може здійснюватися системами гарантування у разі законодавчого наділення їх функціями ліквідації неплатоспроможних банків, як, наприклад, це відбувається в Україні та у РФ. Суб'єкти систем гарантування, як і суб'єкти будь-яких правовідносин, наділяються правами та обов'язками і несуть юридичну відповідальність у разі їх порушення.

Насамкінець для визначення змісту розглядуваної системи зазначимо на такий необхідний елемент системи як її грошовий фонд, формування якого забезпечується діяльністю системи. Джерела його формування, з одного боку, визначаються імперативними приписами, з іншого, можуть мати договірну природу (кредитування, позики), інвестиційну, благодійну, спонсорську тощо.

Викладене дозволяє визначити систему гарантування вкладів (депозитів) публічно-правовим інститутом банківського права як сукупність норм, які регулюють суспільні відносини у сфері захисту прав та законних інтересів вкладників (депозиторів) банків (кредитних установ), встановлюючи права, обов'язки та відповідальність їх учасників. Специфіка цього інституту в деяких країнах виявляється в поширенні його регулювання на інші

правовідносини, пов'язані з незадовільним фінансовим станом банку, який має наслідком запровадження до банку процедур фінансового оздоровлення та/або припинення роботи банку з підстав його неплатоспроможності, які здійснюються в рамках системи страхування/гарантування вкладів. Функціональна особливість цього інституту проявляється і в його впливі на забезпечення стабільності банківської системи країни, підтриманні довіри до неї, в сприянні платоспроможності банків.

Звернення до законів про системи страхування/гарантування вкладів/депозитів обраних для цієї статті країн показує, що Закон РФ «Про страхування вкладів фізичних осіб в банках Російської Федерації», оперуючи словосполученнями «система обов'язкового страхування вкладів фізичних осіб» або «система страхування вкладів», легального визначення цієї системі не дає [61], Закон Республіки Білорусь «Про гарантоване відшкодування банківських вкладів (депозитів) фізичних осіб» термінів «система страхування» чи «система гарантування» взагалі не використовує [62], Закон Республіки Казахстан «Про обов'язкове гарантування депозитів, розміщених у банках другого рівня Республіки Казахстан» у глосарії (ст. 1) наводить таке поняття — «система обов'язкового гарантування депозитів — комплекс організаційно-правових заходів, передбачених цим Законом, спрямованих на захист прав та законних інтересів депозиторів банків-учасників». Важливо додати, що це визначення доповнюється положенням ст. 5 — такий захист гарантується цією системою лише

на випадок примусової ліквідації банку-учасника системи гарантування [63]. У Законі України № 4452 правова категорія «система страхування вкладів» набула змісту категорії права, що проявилось як у назві Закону — «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (прийшов на заміну Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб»), так і в наданому у глосарії (ст. 2) законодавчому визначенні — «система гарантування вкладів фізичних осіб — сукупність відносин, що регулюються цим Законом, суб'єктами яких є Фонд, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, банки та вкладники» [64]. Аналізуючи ці визначення, відмітимо їх відсильний характер, що, на наш погляд, не дає можливості кваліфікувати їх правовим поняттям (дефініцією, яка розкриває ознаки поняття). Порівняння цих визначень показує, що український законодавець просунувся трохи далі, визначивши «систему гарантування» через такі її елементи як об'єкт (правовідносини) та суб'єкти (цих правовідносин). Але інші елементи, які виявляються за системного аналізу Закону № 4452 і фактично складають зміст української системи гарантування вкладів, законодавцем при формулюванні її визначення опущені. Утім, можна погодитися з тим, що визначення системи як законодавчого поняття, — вкрай складне завдання, вирішення якого потребує спочатку розроблення наукового правового поняття «система» для даної сфери відносин* [65].

ПРИМІТКИ

1. Землянская Н. И. Публично-правовая природа фонда страхования вкладов / Н. И. Землянская // — Банковское право. — 2014. — № 6. — С. 18—22.
2. Кутарба А. Ю. Перспективы развития системы страхования вкладов в Республике Абхазии [Электронный ресурс] / А. Ю. Кутарба. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-razvitiya-sistemy-strahovaniya-vkladov-v-respublike-abhazii>.
3. Воронов А. А. Система страхования как элемент жизнедеятельности гражданского общества [Электронный ресурс] / А. А. Воронов. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/sistema-strahovaniya-vkladov-kak-element-zhiznedeyatelnosti-grazhdanskogo-obschestva>.
4. Мельников А. Г. К вопросу о размере страхового возмещения по вкладам / А. Г. Мельников // Банковское право. — 2013. — № 1. — С. 11.

* Таку думку висловив російський дослідник В. Н. Назаров, виділяючи в податковому праві та податковому законодавстві актуальну проблему визначення категорії «податкова система».

5. International Association of Deposit Insurers. Deposit Insurance Systems World wide [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міжнародної асоціації страховиків депозитів. — Режим доступу : <http://www.iadi.org/di.aspx?id=67/>.
6. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб-вкладників комерційних банків України : Указ Президента України від 10 вересня 1998 р. № 996/98 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 37 (01.10.98). — Ст. 1347.
7. Питання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : постанова Кабінету Міністрів України, Національного банку України від 21 січня 1999 р. № 70 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 4 (12.02.99). — Ст. 133.
8. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 20.09.2001 р. № 2740-III // Офіційний вісник України. — 2001. — № 42 (02.1.2001). — Ст. 1882.
9. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 5—6 (09.02.2001 р.). — Ст. 30.
11. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://globalreport.ru/fond-garantirovaniya-vkladov-isпитivaet-nehvatku/13391/>.
12. Перстнева Н. Фонд и мошенники, или О печальном круговороте денег // Зеркало недели. Украина. — 2015. — № 27. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gazeta.zn.ua/finances/fond-i-moshenniki-ili-o-pechalnom-krugovorote-deneg-.html>.
13. Про звернення до Конституційного Суду України за конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням статті 6, частини першої статті 8, частини четвертої статті 13, статей 21, 22, частини першої, четвертої, п'ятої статті 41 Конституції України : постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 липня 2015 р. № 13 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/2ED5B2D3DDCF5CBC2257DF500366D9F?OpenDocument&Start=11&Count=10&Total=16&pre=0&>.
14. Ухвала Вищого адміністративного суду України № К/800/43574/14 від 2 квітня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43531848>.
15. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в банках. Тимчасова адміністрація та ліквідація банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/rauments/>.
16. Офіційний сайт НБУ. Повний перелік банківських установ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/bankdict/banks>.
17. Правові системи сучасності. Глобалізація, демократизм, розвиток / В. С. Журавський, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко ; за заг. ред. В. С. Журавського. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — С. 25.
18. Бухтик М. И. Система гарантирования банковских вкладов в Республике Беларусь: история и перспективы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/sistema-garantirovaniya-bankovskih-vkladov-v-respublike-belarus-istoriya-i-perspektivy>.
19. Обзор о проведении научно-практического семинара «Актуальные проблемы банковского права» // Банковское право. — 2009. — № 3. — С. 8—10.
20. Международная ассоциация страховщиков депозитов удостоила АСВ звания «Страховщик депозитов года» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://kazanweek.ru/article/10659>.
21. Мельник П. В. Банківські системи зарубіжних країн : підручник / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, О. Д. Гордей. — К. : Алерта ; Центр учбової літератури, 2010. — С. 316—321.
22. Кутарба А. Ю. Перспективы развития системы страхования вкладов в Республике Абхазии [Електронний ресурс] / А. Ю. Кутарба. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-razvitiya-sistemy-strahovaniya-vkladov-v-respublike-abhazii>.
23. Международная ассоциация страховщиков депозитов (МАСД) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://studme.org/33503/finansy/meshdunarodnaya_assotsitsiya-Strahovischikov_depozitov_masd.
24. Основополагающие принципы для эффективных систем страхования депозитов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.iadi.org/docs/Russian_IADI_%20BCBS_%20Core_Principles.pdf.
25. Пархоменко Н. М. Джерела права : проблеми теорії та методології : монографія / Н. М. Пархоменко. — К. : Юридична думка, 2008. — С. 40—41.
26. Вишневский А. А. Современное банковское право : банковско-клиентские отношения : Сравнительно—правовые очерки / А. А. Вишневский. — М. : Статут, 2013. — С. 114—115, 128.
27. Кравченко Н. Г. Фінансово-правовий режим банківських резервів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Н. Г. Кравченко ; Національна академія прокуратури України. — К. , 2014. — С. 10.

28. Кравченко Н. Г. Фінансово-правовий режим банківських резервів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Н. Г. Кравченко ; Національна академія прокуратури України. — К., 2014. — С. 5.
29. Харкава О. М. Щодо проблем захисту інтересів вкладників банків : правовий аспект / О. М. Харкава [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zahodi/zbirniki/zbir-nayk-dosl-%20mol-vchen.pdf>.
30. Ващенко Ю. В. Банківське право : навч. посіб. / Ю. В. Ващенко. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — С. 3.
31. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
32. Философский словарь. Энциклопедия философских терминов онлайн / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/fil/s/sistema.html>.
33. Турбанов А. В. Концепция организации и функционирования системы страхования банковских вкладов в России / А. В. Турбанов // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 3—9.
34. Вишневский А. А. Современное банковское право : банковско-клиентские отношения : Сравнительно-правовые очерки / А. А. Вишневский. — М. : Статут, 2013. — С. 169.
35. Турбанов А. В. Концепция организации и функционирования системы страхования банковских вкладов в России / А. В. Турбанов // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 4.
36. О гарантированном возмещении банковских вкладов (депозитов) физических лиц : Закон Республики Беларусь от 8 июля 2008 г. № 369-З [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.tamby.info/zakon/zakon-369_2008.htm.
37. Бухтик М. И. Система гарантирования банковских вкладов в Республике Беларусь : история и перспективы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/sistema-garantirovaniya-bankovskih-vkladov-v-respublike-belarus-istoriya-i-perspektivy>.
38. Об обязательном гарантировании депозитов, размещенных в банках второго уровня Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 7 июля 2006 г. № 169—III [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30062006.
39. Основы для эффективных принципов для эффективных систем страхования депозитов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.iadi.org/docs/Russian_IADI_%20BCBS_%20Core_Principles.pdf.
40. Мельников А. Система страхования вкладов : мировой опыт и специфика России / А. Мельников, Н. Евстратенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.uptp.ru/%20articles/ekonomicheskaya-politika/123/>.
41. Турбанов А. В. Концепция организации и функционирования системы страхования банковских вкладов в России / А. В. Турбанов // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 4.
42. О страховании вкладов физических лиц в банках Российской Федерации : Федеральный закон Российской Федерации от 23 декабря 2003 г. № 177—ФЗ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.council.gov.ru/fedzak/index.html>.
43. Турбанов А. В. Концепция организации и функционирования системы страхования банковских вкладов в России / А. В. Турбанов // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 3—9.
44. Философский словарь. Энциклопедия философских терминов онлайн / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/fil/s/sistema.html>.
45. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
46. Вишневский А. А. Современное банковское право : банковско-клиентские отношения : Сравнительно-правовые очерки / А. А. Вишневский. — М. : Статут, 2013. — С. 114.
47. Барчуков В. П. Реализация права вкладника на получение страхового возмещения / В. П. Барчуков // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 36—39.
48. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
49. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
50. Турбанов А. В. Концепция организации и функционирования системы страхования банковских вкладов в России / А. В. Турбанов // Банковское право. — 2005. — № 1. — С. 3—9.
51. Философский словарь. Энциклопедия философских терминов онлайн / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/fil/s/sistema.html>.
52. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

53. Государственная корпорация «Агентство по страхованию вкладов». Статистическая информация [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.asv.org.ru/>.

54. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

55. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин — К. : Кондор, 2006. — 477 с.

56. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

57. Об обязательном гарантировании депозитов, размещенных в банках второго уровня Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 7 июля 2006 г. № 169—III [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30062006.

58. О гарантированном возмещении банковских вкладов (депозитов) физических лиц : Закон Республики Беларусь от 8 июля 2008 г. № 369-З [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.tamby.info/zakon/zakon-369_2008.htm.

59. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

60. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

61. О страховании вкладов физических лиц в банках Российской Федерации : Федеральный закон Российской Федерации от 23 декабря 2003 г. № 177—ФЗ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.council.gov.ru/fedzak/index.html>.

62. О гарантированном возмещении банковских вкладов (депозитов) физических лиц : Закон Республики Беларусь от 8 июля 2008 г. № 369-З [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.tamby.info/zakon/zakon-369_2008.htm.

63. Об обязательном гарантировании депозитов, размещенных в банках второго уровня Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 7 июля 2006 г. № 169—III [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30062006.

64. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

65. Назаров В. Н. О понятии «налоговая система» и его правовом содержании / В. Н. Назаров. — Финансовое право. — 2009. — № 1 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.lawmix.ru/bux/35801>.

Лобач Ольга. Система страхования вкладов как правовое явление.

Статья посвящена выяснению понятия «система страхования вкладов». Защита финансовых интересов вкладчиков и поддержание стабильности банковской системы является целью создания и функционирования схем гарантирования возмещения вкладов неплатежеспособных банков в мире. Автор прибегает к сравнительной характеристике правового регулирования систем страхования вкладов (по отдельным вопросам) некоторых стран постсоветского пространства.

Ключевые слова: системы страхования/гарантирования вкладов/депозитов, банковский вклад/депозит, вкладчик-инвестор, неплатежеспособность (банкротство) банка, выведение неплатежеспособного банка с рынка.

Lobach Olga. Deposit insuring system as legal phenomenon.

The article is devoted to finding out the concept of «the system of insurance of holdings». Protecting the financial interests of depositors and maintaining the stability of the banking system is the aim of creation and functioning the Deposit Guarantee schemes of insolvent banks in the world. The author resorts to comparative characteristics of the legal regulation of deposit insurance systems (on specific issues) in some post-Soviet countries.

Key words: deposit insurance system/deposits, bank deposit/deposit, the depositor or investor, insolvency (bankruptcy) of the bank, insolvent bank removal from the market.